



## ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

Національна академія  
Державної прикордонної служби України  
імені Богдана Хмельницького

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національної академії Державної  
прикордонної служби України імені  
Богдана Хмельницького

генерал-майор

Олександр ЛУЦЬКИЙ

"26" березня 2021 року



### ПРОГРАМА

**проведення вступного іспиту з  
української мови та літератури**

для вступу на навчання для здобуття ступеня вищої освіти бакалавра  
на основі повної загальної освіти

Розглянуто та схвалено вченою радою  
Факультету забезпечення оперативно-  
службової діяльності

Протокол №14 від 18 березня 2021 року

## I. Пояснювальна записка

Мета. Програма призначена для проведення вступного випробування з української мови та літератури. Метою вступного випробування є об'єктивне та неупереджене оцінювання рівня навчальних досягнень абітурієнтів з української мови та літератури, їхньої підготовленості до навчання у військовому закладі вищої освіти. Вступне випробування з української мови та літератури дозволяє перевірити в абітурієнтів:

знання змісту мовних понять і термінів, істотних ознак мовних явищ;  
розуміння значень й особливостей функціонування мовних одиниць;  
уміння застосовувати знання лексики, морфології, синтаксису в практичних ситуаціях, відрізнити випадки правильного використання мовних засобів від помилкових;

знання особливостей розвитку української літератури в різні історичні періоди, авторів вивчених творів, основних літературних напрямів, течій (угруповань, шкіл), їхніх представників;

орієнтування в основних стильових тенденціях літератури того чи іншого історичного періоду;

розуміння ідейних та мистецьких засад того чи іншого угруповання або школи, змісту художніх творів, найхарактерніших ознак літературних напрямів і течій;

уміння ідентифікувати героя, подію тощо за авторською характеристикою, назвою твору, фрагментом з твору, визначати місце й роль митця в літературному процесі.

Програму для вступного випробування з української мови та літератури розроблено на основі Наказу Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2018 року № 696.

Форма і порядок проведення вступного випробування. Вступне випробування з української мови та літератури буде проведено у формі тестування. Тестові завдання дають змогу перевірити, як абітурієнт засвоїв мовну теорію, як знає правила орфографії та пунктуації і вміє застосовувати їх на практиці, може групувати й класифікувати мовні явища, відрізнити випадки правильного використання мовних засобів від помилкових.

Тестування здійснюється в письмовій формі та триває 45 хвилин. Абітурієнтам буде запропоновано тестові завдання кількох видів. У завданнях 1-22 сформульовано певне твердження і запропоновано чотири-п'ять варіантів відповідей, із яких правильною може бути тільки одна. Завдання 23-24 складаються з інструкції та двох колонок, у яких частини матеріалу позначено цифрами (ліворуч) і буквами (праворуч). У завданнях потрібно утворити логічні пари, тобто співвіднести частини матеріалу, позначені цифрами (ліворуч), зі словами, словосполученнями чи реченнями, написаними біля букви (праворуч). У правій колонці одна відповідь є зайвою.

## II. Програма вступного випробування

Перелік тем та основні компетентності з кожної теми

### 1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія

Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Звуки мови й звуки мовлення. Голосні й приголосні звуки. Алфавіт. Звукове значення букв я, ю, є, ї, щ. Склад. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Основні випадки чергування у–в, і–й. Спрощення в групах приголосних. Сполучення йо,ьо. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Правопис великої літери. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис н та nn у прикметниках, дієприкметниках і прислівниках. Не, ні з різними частинами мови. Написання окремо (сполучень прислівникового типу), разом і через дефіс (прислівників, службових частин мови, вигуків).

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) вміти наголошувати слова відповідно до орфоепічних норм; визначати звукове значення букв у словах; розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, зокрема чергування у-в, і-й; знаходити й виправляти орфографічні помилки.

### 2. Лексикологія. Фразеологія

Лексикологія як учення про слово. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Загальноновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази. Фразеологізми. Приказки, прислів'я, афоризми. Типи словників.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) пояснювати лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; вживати слова в переносному значенні; знаходити в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів за значенням (омоніми, синоніми, антоніми, пароніми); пояснювати значення фразеологізмів.

### 3. Будова слова. Словотвір

Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Складні слова, способи їх творення.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) визначати значущі частини й закінчення слова; розрізняти форми слова й спільнокореневі слова, правильно вживати їх у мовленні.

#### 4. Морфологія

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід, число та відмінки іменників. Відміни іменників. Букви -а(-я), -у(-ю) в закінченнях іменників другої відміни.

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Ступені порівняння якісних прикметників. Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників.

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Кількісні й порядкові числівники, їх відмінювання. Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників за значенням. Особливості відмінювання і творення займенників.

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова. Види, часи та способи дієслів. Творення форм умовного і наказового способів дієслів. Особові, числові та родові форми дієслів. Дієприкметник і дієприслівник як особливі форми дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий і дієприслівниковий звороти.

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників. Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням та будовою. Сполучник як службова частина мови. Сурядні й підрядні сполучники. Частина як службова частина мови. Вигук як частина мови.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) розпізнавати іменники, правильно їх відмінювати; визначати розряди прикметників за значенням, утворювати форми ступенів порівняння якісних прикметників; визначати сполучуваність числівників з іменниками, правильно утворювати форми числівників для позначення часу й дат; розпізнавати й відмінювати займенники, правильно писати неозначені й заперечні займенники; відрізнити правильні форми дієслів від помилкових, правильно писати особові закінчення дієслів; розпізнавати дієприкметники та дієприслівники, добирати й комунікативно доцільно використовувати дієприкметникові й дієприслівникові звороти та безособові форми на -но, -то; правильно писати прислівники й сполучення прислівникового типу; комунікативно доцільно використовувати прийменники, сполучники в мовленні.

#### 5. Синтаксис

Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Словосполучення, їхні типи.

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові. Просте двоскладне речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Другорядні

члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Порівняльний зворот. Односкладні речення та їх типи. Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами, зі звертанням, вставними словами, відокремленими членами.

Складне речення, його типи. Складносурядне речення. Смилові зв'язки між частинами складносурядного речення. Складнопірядне речення, його будова. Основні види пірядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні. Складнопірядні речення з кількома пірядними, їх типи за характером зв'язку між частинами. Безсполучникове складне речення, його типи. Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку. Способи відтворення чужого мовлення. Пряма й непряма мова.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) розрізняти словосполучення й речення, речення різних видів, визначати структуру простого двоскладного речення, розпізнавати види другорядних членів, типи односкладних речень, просте ускладнене речення; визначати типи складних речень, їхню будову, основні види пірядних частин, типи складнопірядних речень за характером зв'язку між частинами; правильно розставляти розділові знаки в них, доцільно використовувати в тексті пряму мову й цитати; правильно вживати розділові знаки в складних реченнях і конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.

#### 6. Стилїстика

Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) розпізнавати стилї мовлення, визначати особливості кожного з них; користуватися різноманітними виражальними засобами української мови під час спілкування.

#### 7. Усна народна творчість

Загальна характеристика календарно-обрядових і соціально-побутових пісень. Тематика, зміст, образи народних балад і дум. Історичні пісні «Зажурилась Україна», «Чи не той то хміль».

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) вміти розрізняти види й жанри усної народної творчості, різновиди календарно-обрядових пісень; суспільно-побутові, історичні й родинно-побутові пісні; визначати провідні мотиви творів усної народної творчості, їхні художні особливості.

#### 8. Давня українська література

«Повість минулих літ». «Слово про похід Ігорів». Творчість Григорія Сковороди. «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень», «De libertate».

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) розрізняти літературні роди, види й жанри; співвідносити літературний твір із відповідним літературним напрямом, стилем, течією; визначати тему, ідею,

проблематику літературних творів «Всякому місту звичай і права...», «Бджола та шершень», характеризувати літературних героїв.

#### 9. Література кінця XVIII – початку XX ст.

«Енеїда», «Наталка Полтавка» Івана Котляревського. «Маруся» Григорія Квітки-Основ'яненка. Романтизм в українській літературі. Творчість Тараса Шевченка: «Катерина», «Гайдамаки», «Сон» («У всякого своя доля»), «Кавказ», «До Основ'яненка», «І мертвим, і живим...», «Заповіт», «Мені однаково», «Заповіт». Український історичний роман: «Чорна рада» Пантелеймона Куліша. Реалізм в українській літературі: творчість Івана Нечуя-Левицького («Кайдашева сім'я»), Панаса Мирного («Хіба ревуть воли, як ясла повні?»), Івана Карпенка-Карого («Мартин Боруля»). «Гімн», «Чого являєшся мені у сні», «Мойсей», «Гімн» Іван Франка. Модернізм в українській літературі: «Земля» Ольги Кобилянської, «Contra spem spero», «Лісова пісня» Лесі Українки, «Intermezzo», «Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського, «Камінний хрест» Василя Стефаника.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) розрізняти літературні роди, види й жанри; співвідносити літературний твір із відповідним літературним напрямом, стилем, течією; визначати провідні мотиви ліричних творів; аналізувати мову літературного твору; знаходити художні засоби й визначати їхню роль у літературних творах; співвідносити фрагмент літературного твору з його назвою та автором, письменників з фрагментами їхніх творів; знати псевдоніми й справжні імена письменників, належність їх до літературних епох, шкіл, угруповань; визначати місце і роль письменника в літературному процесі.

#### 10. Література XX ст.

Творчість Павла Тичини («О, панно Інно», «Ви знаєте, як липа шелестить», «Пам'яті тридцяти»), Миколи Вороного («Блакитна панна»), Максима Рильського («Молюсь і вірю. Вітер грає...»), Миколи Зерова («Київ – традиція»). «Любіть Україну» Володимира Сосюри та «Вершники» (новела «Дитинство») Юрія Яновського. «Розстріляне відродження»: Микола Хвильовий («Я (Романтика)»), Микола Куліш («Мина Мазайло»), Богдан-Ігор Антонич («Різдво»), Валер'ян Підмогильний («Місто»). «Сом», «Моя автобіографія» Остапа Вишні. Олександр Довженко: «Зачарована Десна», «Україна в огні». «Пісня про рушник» Андрія Малишка. Шістдесятники в українській літературі: Василь Симоненко («Задивляюсь у твої зіниці», «Ти знаєш, що ти – людина?»), Ліна Костенко («Маруся Чурай»), Іван Драч («Балада про соняшник»), Дмитро Павличко («Два кольори»). Творчість Василя Стуса: «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О земле втрачена, явися!». «Три зозулі з поклоном» Григора Тютюнника.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) розрізняти літературні роди, види й жанри; співвідносити літературний твір із відповідним літературним напрямом, стилем, течією; визначати тему, ідею, проблематику літературних творів; упізнавати літературних героїв за їхніми цитатними характеристиками й репліками; орієнтуватися в сюжетах

літературних творів; пояснювати поняття «розстріляне відродження», «київські неокласики», «празька школа поетів», «шістдесятництво», «дисидентство».

#### 11. Твори українських письменників-емігрантів

«Тигролови» Іван Багряний. Творчість Євгена Маланюка: «Сучасники», «Шевченко».

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) розрізняти літературні роди, види й жанри; співвідносити літературний твір із відповідним літературним напрямом, стилем, течією; визначати тему, ідею, проблематику творів.

#### 12. Сучасний літературний процес

Загальний огляд, основні тенденції. Постмодернізм. Юрій Андрухович, Оксана Забужко, Сергій Жадан.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) орієнтуватися в основних тенденціях розвитку сучасної літератури; розуміти постмодернізм як явище в сучасному літературному процесі; визначати художні образи і їхню роль у літературному творі; впізнавати літературних героїв за їхніми цитатними характеристиками й репліками; орієнтуватися в сюжетах літературних творів сучасних українських письменників.

### III. Оцінювання відповіді вступника

Структура оцінки. За виконання завдань абітурієнт може одержати:

- за завдання 1-22 з вибором однієї правильної відповіді – 0 або 1 бал;
- за завдання 23-24 на встановлення відповідності – 0, 1, 2, 3 чи 4 бали.

Порядок оцінювання. Максимальна кількість балів, що їх може отримати абітурієнт, – 30 балів (табл. 1).

Таблиця 1

#### Схема

переведення балів, отриманих за виконання тесту з української мови та літератури, в шкалу 100-200 балів оцінювання навчальних досягнень абітурієнтів

Тестовий бал	100-200-бальна шкала	Тестовий бал	100-200-бальна шкала
1	10	16	130
2	20	17	135
3	30	18	140
4	40	19	145
5	50	20	150
6	60	21	155
7	70	22	160
8	80	23	166
9	90	24	170
10	100	25	175
11	105	26	180
12	110	27	185
13	115	28	190
14	120	29	195
15	125	30	200



## IV. Список рекомендованої літератури

1. Авраменко О. М., Блажко М. ЗНО 2021. Українська мова та література. Довідник. Завдання в тестовій формі. Частина 1. Київ: Грамота, 2021. 496 с.
2. Авраменко О. М. Українська мова та література. Довідник. Завдання в тестовій формі. Частина 2. Київ: Грамота, 2021. 144 с.
3. Білецька О., Витвицька С. Українська мова і література. Тренажер для підготовки до ЗНО та ДПА 2021: Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. 144 с.
4. Дем'яненко Г. Українська література. Візуалізований посібник для підготовки до ЗНО 2020. Київ: Основа, 2020. 136 с.
5. Куриліна О. В., Земляна Г. І. Українська мова та література. ЗНО 2021. Довідник + тести. Повний курс: Кам'янець-Подільський: Видавництво Абетка, 2020. 580 с.
6. Куриліна О. В., Земляна Г. І. Українська мова та література. Збірник завдань. 20 варіантів у форматі ЗНО та ДПА. Довідник + тести. Повний курс: Кам'янець-Подільський: Видавництво Абетка, 2020. 216 с.
7. Матуш Р. Зовнішнє незалежне оцінювання. Українська література. Комплексне видання. 2019. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2018. 96 с.

Голова фахової атестаційної комісії  
полковник



Валентина МІРОШНІЧЕНКО